

VÝVOJ ZÁUJMU SLOVENSKEJ FOLKLORISTIKY O VÝSKUM HUMORISTICKÉHO ROZPRÁVANIA V DRUHEJ POLOVICI 20. STOROČIA

ZORA VANOVIČOVÁ, Bratislava

I.

Folkloristický termín *humoristické rozprávanie* sa chápe pomerne široko práve preto, že sa netýka len jedného žánrového okruhu, ale je ako zobrazovací prístup obsahovou súčasťou viacerých folklórnych žánrov, zároveň je tento druh podaní frekventovaný vo všetkých spoločenských vrstvách v rámci každodennej kultúry. Dotýka sa v širokom kultúrnom okruhu literárneho spracovania, v rámci folklorizmu využitia na scéne, v televízii, v rozhlase rôznymi ľudovými rozprávačmi, je súčasťou zábavy a komunikácie menších či väčších profesionálnych, vekových i krátkodobých náhodných, napr. transportných alebo čakajúcich, zoskupení ľudí. Tematická šírka humoristického rozprávania, anekdot, vtipov zasahuje všetky oblasti života a reflektuje ich osobitým spôsobom.

Historické žánre staršej slovenskej literatúry, ktoré v sebe obsahujú humoristické prvky, nachádzame od stredoveku v podobe exempli, facécii, frašiek, satír,¹ ale v rámci folklórneho repertoáru sú humoristické prvky súčasťou povestného rozprávania, rozprávok, povestí, legiend, rozprávania zo života, spomienkového rozprávania a samostatné humoristické alebo žartovné rozprávanie môže prechádzať do satirického podania či do rôzne sa prelínajúcich medzižánrových foriem. Najmä v súčasnosti už ťažko nachádzame „čisté žánre“ a často nás prekvapí forma hádanky spojená s čiernym humorom, anekdotické transformácie literárnych výrokov, prísloví, aktualizácie kocúrkovských príbehov alebo príbehov tradičných folklórnych humoristických hrdinov (ľudských či zvieracích, skutočných alebo literárnych, tradične rozprávkových fantastických či moderných „sci-fi“). Tento trend je charakteristický pre súčasný vývoj ústneho podania všeobecnejšie.

Aj terminológia vo vzťahu k humoristickému rozprávaniu sa koncom 20. storočia, keď sme svedkami radikálnych premien ústnej tradície pod vplyvom náporu médií najrôznejšieho druhu, mení, rozširuje, diferencuje. Pod samotný termín humoristické rozprávanie sa často zahŕňajú na jednej strane dlhšie podania, ale aj krátke útvary – vtip, žart, dokonca aj anekdota, popri tom sa zároveň rozlišujú tieto rôzne formy podaní ako osobitné okruhy humoru. Humoristické

rozprávania je všeobecne najrozšírenejším folklórnym druhom a nielen v detskom prostredí, kde je jeho repertoár a obsahový okruh veľmi široký a frekvencovaný, poznáme viacero označovacích variantov, ktoré špecifikujú dnešný stav humoristických rozprávaní z hľadiska samých nositeľov. Tejto problematiky sa dotkol M. Leščák, ktorý v súvislosti s humoristickým rozprávaním na Spiši uvádza termíny „na smích“, „šmišky“.² Malá dotazníková sonda v 80. rokoch, ktorá bola súčasťou širšieho folkloristického výskumu, zaevidovala termíny fór, hlod, sranda, frk, kameňák atď.

Humor a smiech, ktorý ho sprevádza, zároveň radosť a zábava ako významný element v ľudskej psychike, v spoločenskom živote a komunikácii všeobecne ako antropologická konštanta sa analyzoval mnohokrát z hľadiska psychológie, filozofie, medziludskej komunikácie. Slovenská folkloristika využívala aj pri analýzach humoristického rozprávania mnohé teoretické podnety rozpracovanej smiechovej, karnevalovej kultúry či filozofie a psychológie vtipu, napr. z prác S. Freuda, H. Bergsona, K. Čapka, M. Bachtina, L. Röhricha a ďalších. Avšak napriek mnohým konštatáciám, často povrchným a príliš všeobecným definíciám humoru a humoristického rozprávania sa u nás nedospelo k hlbšiemu formulovaniu, vysvetleniu a odhaleniu jeho konkrétneho významu a pôsobenia v určitom kultúrnom prostredí a príčin jeho skutočnej stabilnej vysokej úrovne životnosti v ústnych repertoároch.³

Všeobecnejšie zákonitosti vývoja žánru na základe analýzy kolektívnej estetickej normy hľadal M. Leščák:⁴ „Tajomstvo kolektívnej estetickej normy, platnej pre vývin žánru, je v historicky vytvorenom modeli humoru, ktorý sa prejavuje nielen v spomínanom žánri humoristického rozprávania, ale vo všetkých elementoch nachádzajúcich sa v celej štruktúre folklórnej tradície (pre komickosť v rôznych folklórnych žánroch). Je vybudovaný na jednom tvorivom princípe deformácie predpokladanej skutočnosti (základná binárna opozícia), ktorý zväčša určuje regulačnú funkciu kolektívnej normy nielen v oblasti tvorby, ale aj v oblasti reprodukcie a percepcie ... Model humoru sa dá atomizovať podľa niektorých typov deformácie predpokladanej skutočnosti na jednotlivé typové a subtypové jednotky. V heterogénnejších štruktúrach folklórnej kultúry v istom synchronickom priereze nachádzame vedľa seba viaceré modely humoru.“

Zaujímavú analýzu významu humoru, vtipu, anekdoty z etnologického hľadiska paradoxne urobil nie folklorista, ale urbánny etnológ Peter Salner.⁵ Chápe vtip a humor vôbec ako dôležitý prameň formovania identity, lebo komunita nimi na jednej strane charakterizuje svoju kultúru, spôsob života a vzťahy k iným, na druhej strane humor vzťahujúci sa zvonku na komunitu, ktorý ju zlomyseľne či dobromyseľne opisuje alebo parafrázuje jej vlastný humor, prezentuje dobový pohľad na ňu. Na príklade židovskej komunity autor rozvádza: „Pred rokom 1989 predstavoval pre strednú a mladú generáciu Židov humor viac než len zdroj zábavy či súčasť spoločenskej atmosféry. Vďaka nemu sa neformálnym spôsobom odovzdávali z generácie na generáciu tradičné poznatky a špecifický spôsob myslenia, založený na systéme štúdia Talmudu. Najmä vďaka vtipu sa

miestami udržal až do súčasnosti. Menil sa obsah vtipov, pretože rozprávači (aj zberatelia) týchto anekdot vypúšťali témy (najmä zo sféry religiózneho života), ktoré sa stali pre poslucháčov neaktuálne či nepochopiteľné. Napriek tomu židovský vtip ostáva jedným z mála autentických posolstiev zaniknutého sveta tradičného stredoeurópskeho a východoeurópskeho judaizmu. Prináša neraz reálne a informácie o kultúre, spôsobe života či kontaktoch s majoritou, ktoré už súčasník nepozná alebo si neuvedomuje ... vtipy sa stali dôležitou súčasťou identity. Neraz sú posledným prahom, ktorý spája jednotlivca so židovskou kultúrou a oddeľuje ho od úplnej asimilácie. Zároveň táto skutočnosť (často nie celkom uvedomovaná) spoluvytvára v majoritnej spoločnosti pocit, že dotýčný je „iný“.

Uvedené názory sú východiskom pre všeobecnejšie teoretické úvahy, pretože humor vo svojej nekonečne živej prispôsobivosti, schopnosti aktualizácie, reinkarnácie je jedným z najvýznamnejších fenoménov, schopných prenášať mentálne obrazy osobitým spôsobom komickej metafory prostredníctvom spontánneho ústneho podania. Humoristické rozprávanie mení skutočnosť, aby nám vrátilo jej hlbšie poznanie.

II.

Známe je, že druhá polovica 20. storočia v bývalom Československu začala obdobím, ktoré bolo po druhej svetovej vojne poznamenané nepriaznivým politickým a spoločenským vývinom. Na jednej strane prebiehalo v atmosfére pokrivených ideologických predstáv obmedzovanie všeobecne tvorivej práce, na druhej strane sa paradoxne v optimistickom budovateľskom programe hľadali nové témy aj vo výskumnej práci, zväčša odvolávajúc sa na sovietsku folkloristiku. V plánovaných úlohách v tomto a nasledujúcom období možno nájsť určité medzníky, ktoré na jednej strane hodnotili prebiehajúce projekty, na druhej strane dávali impulzy ďalšej práci. Takými medzníkmi boli napr. filozoficko-metodologické semináre, konferencie, hodnotenia v časopise Slovenský národopis, vydania určitých publikácií alebo štúdií, spracovania diplomových a kandidátskych dizertačných prác.

V hodnotení dlhšieho obdobia sa môžeme oprieť o konštatovanie M. Leščáka.⁶ Koncom štyridsiatych rokov ešte pokračovalo vo folkloristike medzivojnové skúmanie ľudovej prózy, výsledky ktorého trvale zostali v podobe bohatého Wollmanovho archívu textov, zozbieraných študentmi Slovanského seminára v Bratislave (1928 – 1944).⁷ Rovnako sa vo folkloristike nádejne rozvíjala funkčno-štruktúrna metóda u P. G. Bogatyriova a A. Melicherčíka, najmä skúmanie nositeľa ľudovej kultúry a sociálnych kontextov jej prejavov. V 50. rokoch sa však vedecká práca aj vo folkloristike postupne musela prispôbovať a orientovať na nové požiadavky, podriadené potrebám marxistickej metodológie, komunistickej ideológie a politiky. Viacerí bádatelia boli usmernení, aby zmenili svoje zameranie (A. Melicherčík), alebo z politických dôvodov odišli (P. G. Bogatyriov). Prvoradá sa stali úlohy zamerané na výskum robotníckej

triedy a revolučných tradícií ľudu. Etnografia (v jej rámci aj folkloristika) „musí slúžiť ľudu, musí sa zúčastniť na výstavbe socializmu“, píše A. Melicherčík imperatívne v programovom článku *Československá etnografia a niektoré jej úlohy pri výstavbe socializmu*.⁸ Zároveň sa od roku 1952 nastoľovala požiadavka výskumu súčasných „zmien ľudovej kultúry pod vplyvom industrializácie a kolektivizácie poľnohospodárstva“, výskumu vzniku nového folklóru, ako ho formulovala B. Barabášová.⁹ Práve jej štúdia bola v tom období medzníkom pre výskum ústnej slovesnosti. Osobitne výskum humoristického rozprávania a vôbec záujem oň bol v úzadí napriek jeho bohatému výskytu. Ťažké je z odstupu hodnotiť tento postoj. V. Gašparíková pripisuje zberateľský nezáujem prudérnosti voči častej lascivnosti humoristického rozprávania. Avšak na jednej strane prudký rozvoj politického vtipu a obavy z neho nedovoľovali, aby sa naň upozorňovalo výskumom, na druhej strane hľadanie nových teoretických a materiálových východísk určitým spôsobom potláčalo záujem o niektoré známe a tradičné javy v ústnej slovesnosti.

Až o pár rokov neskôr v Melicherčíkovej chrestomatii sa z nového pohľadu dávali aj tradičným žánrom ústnej slovesnosti nové významy cez marxistickú interpretáciu ich obsahovej stránky. Roku 1959 A. Melicherčík v *Slovenskom folklóre*¹⁰ odpisovaním a citovaním zo sovietskych publikácií charakterizuje humoristické rozprávanie niektorými zjednodušujúcimi osobitosťami: zobrazenie šibalstva na úzadí hromadiacich sa neočakávaných situácií, zobrazenie ľudskej hlúposti v jej protikladnosti k prirodzenej rozumnosti a múdrosti, príklon k satire (zosilnenie záporného prvku v humoristickom obraze), ktorá má predovšetkým triednu náplň – výsmech života a charakterových vlastností pána dáva možnosť vyniknúť kladným stránkam života pracujúcich a ich kladným charakterovým vlastnostiam, „čím sa stáva dôležitým nástrojom triedneho boja“. Ďalej sú to satirické rozprávky zo života farárov, ktoré poukazujú na niektoré ich negatívne charakterové vlastnosti a podania o Cigánovi, ktorý je „typický predstaviteľ chudobného, ale múdreho, až prešibaného prostého človeka, ktorý sa dostáva do styku s kňazom, s pánom, a vôbec s bohatým a zámožným človekom“ (ibid.). Zjednodušujúci výklad založený na vyzdvihovaní triedneho boja a sociálnych rozdielov však, žiaľbohu, pretrvával vo folkloristických interpretáciách aj v normalizačnom období a vyvrcholil vo výskume dobovo žiadúceho „antiklerikalizmu“ v ľudovej slovesnosti.¹¹

III.

Vychádzajúc najmä z materiálu rukopisných zborníkov a zo staršej literatúry, ktorá poukazuje na rozšírenosť humoristických textov vo všetkých historických obdobiach a vo všetkých spoločenských vrstvách, je samozrejмый predpoklad, že humor frekventoval aj v každodennom živote ľudových vrstiev v podobe folklórnych podaní. Zberateľské aktivity a terénne výskumy ich však zaznamenávali ojedinele a nezámerné, azda pre podceňovanie ich hodnoty, sporadicky sa objavovali v literárnych ohlasoch. Medzi základné materiálové pramene humo-

ristického rozprávania, s ktorým sa môže porovnávať, okrem niektorých textov z Wollmanovského archívu z prvej polovice 20. storočia patrí napr. zbierka *Veselé putovanie po Slovensku* F. V. Peřínku (Praha 1934), Sváko Ragan z Brezovej E. Šándora (Myjava 1928-31) a niektoré ďalšie literárne spracovania.¹² V. Gašparíková sumarizuje prehľad najrozšírenejších látok do roku 1945 v III. časti svojho súpisu pod názvom *Žarty* (humoristické rozprávky) a anekdoty.¹³

V počiatočnom období rozvoja záujmu folkloristiky o tento žáner bol v popredí komparatívny prístup. V. Gašparíková vo svojom retrospektívnom hodnotení skúmania humoristického rozprávania v rámci výskumu ľudovej prózy¹⁴ vychádza z napojenia slovenských folkloristov na medzinárodné kontakty a aktivity. Roku 1959 sa konal prvý kongres o ľudovej próze v Kiele a Kodani, roku 1960 medzinárodný etnologický kongres v Paríži s návrhom na založenie Medzinárodnej spoločnosti pre bádanie o ľudovej próze (International Society for Folk-Narrative Research), ktoré sa uskutočnilo roku 1962 v Antverpách a v ďalších rokoch nasledovali konferencie v Budapešti (1963), v Aténach (1964), v Liblciach pri Prahe (1966), vo Würzburgu (1967) a v Bukurešti (1969), ktoré ovplyvnili medzinárodný komparatívny výskum viacerých folklórnych žánrov. Štúdium humoristického rozprávania sa dostalo do popredia práve v 60. rokoch, keď v Nemecku, v Poľsku, Maďarsku, Rumunsku vychádzali antológie, monografie i katalógy, ktoré podnietili širší záujem o túto problematiku i v slovenskej folkloristike. „Potreba medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti sa prejavila práve preto, že medzinárodný katalóg Aarneho-Thompsona, aj keď vo svojom poslednom vydaní je značne rozšírený práve o folklórny humor, je nedostačujúci. Množstvo týchto rozprávání totiž nemožno do neho vôbec zaradiť, a predsa sú to rozprávania neraz ďaleko-široko známe.“¹⁵ Vychádzajú teda čiastkové národné tematické katalógy, ktoré medzinárodný katalóg dopĺňajú a rozširujú (napr. A. Kovács – L. Maróti: *A Rátótiádák típusmutatója*. Budapest, 1966, S. C. Stroescu: *La typologie bibliographique des facéties roumaines* I – II. Bukurešť 1969, E. Moser-Rath: *Schwank, Witz, Anekdote*. Göttingen 1969 a ďalšie). „Teoretické rozpracovanie humoristických rozprávání je u nás dosiaľ takmer nedotknutou oblasťou“, píše V. Gašparíková.¹⁶ Jej článok akoby bol úvodom do problematiky a zaoberá sa nielen vymedzením chápania jednotlivých zložiek humoristických podaní (humoristická rozprávka, humoristické rozprávanie, anekdota, švank, česká humorka, žart, vtip), terminologickými odlišnosťami vo folkloristike iných národov, ale poukazuje aj na súvislosti slovenských humoristických rozprávání s paralelami a variantmi iných národov a rôznych literárnych spracování známych látok. Hľadajú sa ich národné odlišnosti i špecifické črty. Záverečné konštatovanie autorky je v pozitivistických požiadavkách pomerne skeptické a vytyčuje hlavné úlohy slovenskej folkloristiky v tejto oblasti: „Materiál k štúdiu humoristických rozprávání sa nenachádza v uspokojivom stave. Nejde len o to, aby sa doplnila zásobnica variantov uvedených u Aarneho-Thompsona o údaje zo všetkých krajín, ale aby tam boli zaradené nové typy s novými číslami, alebo dokonca aby bol vypracovaný nový systém. Až odstránenie

podstatných medzier nám umožní rozhodnúť s väčšou pravdepodobnosťou, na koľko môžeme hovoriť o národných črtách humoristických rozprávání z látkového hľadiska. Na druhej strane môžu mnohé typy, zvlášť tie, ktoré sa vzťahujú na súvislé teritória a zároveň na niekoľké národy, inšpirovať k štúdiu stále málo prebádanej oblasti v rámci medzinárodných črt ľudovej slovesnosti – k štúdiu interetnických vzťahov. Pre našu vlastnú bádateľskú prácu na Slovensku vyplývajú z toho hlavné, na seba nadväzujúce smery našej práce: Neustávať v terénnej zberateľskej práci ani v zaregistrovovaní príslušných dosiaľ nepovšimnutých látok z literatúry a z archívov, získať vyčerpávajúci prehľad o našich humoristických rozprávaniach v podobe katalógu a zároveň nezabúdať na riešenie základných teoretických otázok i v tejto oblasti ľudovej prózy.¹⁷

Šesťdesiate roky, najmä ich druhá polovica, kde výrazným medzníkom bol filozoficko-metodologický seminár roku 1966 venovaný súčasným premenám vo folklóre, sú obdobím rozširovania oblastí záujmu folkloristiky. Ak sa v 50. rokoch výskum sústreďoval na určité „vyvolené“ žánre tzv. súčasného folklóru, nového folklóru obdobia budovania socializmu – teda najmä na robotnícky folklór, spomienkové rozprávanie o SNP a družstevnú pieseň – v 60. rokoch V. Gašparíková konštatuje: „Zároveň došlo k zberateľskej „rehabilitácii“ žartovných podaní, najmä anekdoty, a dospelo sa, možno povedať, k rovnomernému registrovaniu všetkých žánrov na rozdiel od niekdajšej preferencie umelecky najvyspelejšieho druhu, akým je rozprávka. V snahe o uvedomelé poznávanie minulosti sa, pochopiteľne, muselo vyplňať nejedno prázdne miesto. Preto sa záujem obracal k obchádzaným a z hľadiska spoločenského vývoja k progresívnym útvarom, ako ich predstavoval najmä robotnícky folklór a zbojnícke tradície, interpretácia ktorých sa v minulosti neraz skresľovala. K pokrokovým tradíciám pristúpil aj odkaz SNP v ľudovej próze. Ak k tomu ešte pripočítame bezprostredné obrazy skutočnosti v období socialistickej výstavby a ich rôzne formy v nadväznosti na masovokomunikačné prostriedky, potom sa v skutočnosti koncepcia folklóru rozširuje, čo má opäť svoje dôsledky v registrácii súčasného stavu folklórnej prózy.“¹⁸ Termín „súčasný folklór“ už postupne neznamenal len „nový, pokrokový folklór“, ale skôr „folklór v súčasnosti“, súčasný folklórny repertoár.

V predchádzajúcich obdobiach bol „obmedzený či nesystematický záujem o žarty a anekdoty“, ktorých „zaregistrovovanie dlho stálo v pozadí. Ak sa k nim pristupovalo, tak sa zapisovali zväčša príbehy „nezávadné“, ktoré neboli ladené frivolne, lascívne, o silne obscénnych už ani nehovoriac ... Ďalej sa zaznamenávali spravidla len historiky „klasické“, tradičné. Mnohé žartovné, humoristické a satirické príbehy píše sám život, či už skutočne alebo domnele.“¹⁹ V sondách do súčasného folklóru sa však stále objavovali tradičné, „staré“ žánre, ktoré svojou frekvenciou vo výskumných materiáloch presviedčali o stabilnej životnosti v lokálnych repertoároch. Vedľa vytrácajúcej sa rozprávky to boli najmä povesti, poverové podania, a predovšetkým humoristické rozprávanie. V. Gašparíková píše, že „práve humor zaujíma i v dnešnom repertoári silné, ba priam neotrasiteľné pozície ...“, že „rozmarne, žartovne a satiricky ladené rozpráva-

nia... predstavujú v celom dejinnom vývine slovenskej ľudovej prózy konštantu a v ktoromkoľvek období tvoria podstatnú súčasť živého rozprávačského repertoáru ...“²⁰

Od šesťdesiatych rokov sa rozvíjal výskum tohto žánru na báze výskumu súčasného stavu ústnej slovesnosti, ktorý sa vykonával najmä v rámci diplomových a kandidátskych prác. Vo svojom prehľade k tejto problematike píše M. Leščák:²¹ „Výskum súčasného stavu folklóru bol doteraz vždy súčasťou širších úloh s odlišnými cieľmi, a tak sa celá problematika riešila paralelne z rôznych aspektov, často medzi sebou i metodicky nepospájaných....“ Prvou priamo na humoristické rozprávanie bola zameraná diplomová práca M. Leščáka a k nej spracovaný dlhodobý výskum frekvencie humoristického rozprávania v troch lokalitách na Spiši od roku 1961 do roku 1967. Predstavoval mikroanalýzu súčasného stavu anekdoty, humoristickej rozprávky, humoristického rozprávania zo života v ich latentnej a manifestnej podobe. Skondenzoval sa v podobe kandidátskej dizertačnej práce *Súčasný stav humoristického rozprávania na Spiši*. Ďalšia bola diplomová práca *Ľudové humoristické rozprávanie. Slovenskí chválenkári* známeho ľudového rozprávača „uja z Detvy“ Ľuda Zelenku, ktorý končil štúdium na FFUK roku 1968. Vychádzal zo svojho materiálu – tzv. chválenkárskeho rozprávania ako osobitej súčasti humoristického rozprávania a uviedol tak v súčasnom folklóre významný cyklus s témou nadsádzky, spojený s typom „prášilovských“ či „münchhausenovských“ rozprávok. V rokoch 1966 – 1968 (a následne aj v 70. rokoch) bol rozpracovaný výskum súčasného stavu folklóru v Brezovej pod Bradlom, kde Z. Mital'ová materiál cyklu humoristického rozprávania o svákovi Raganovi porovnávala s jeho literárnym spracovaním Elom Šándorom.

IV.

Postupne sa začal aj materiál humoristického rozprávania spracovávať v rámci teoretických problémov riešených v projektoch NÚ SAV. Roku 1971 na filozoficko-metodologickom seminári *Folklór a súčasnosť* v Modre-Harmónii sa nielen nadviazala užšia spolupráca s českou a sovietskou folkloristikou, ale sa aj „ukázala potreba sledovať druhú existenciu folklóru v súčasných podmienkach ... Znovu sa poukázalo na nevyriešené problémy polofolklórnej a pololudovej tvorby ...“ a „Z metodologického hľadiska bolo dôležitým krokom poukázať na špecifickosť synchronného a diachrónneho výskumu a na isté zákonitosti, ktoré umožňujú uchopiť súčasný stav folklórnej tradície ako dynamicky sa rozvíjajúci systém, pričom bol dôležitý poukaz na potrebu analýzy súčasného mikrovývinu a jeho dialektickú spätosť s predchádzajúcimi makrovývinovými fázami. Tento moment, ako aj jednoznačné zvýraznenie úlohy nositeľov folklórnej tradície a ich tvorivých aktivít naznačili cesty k modernejšiemu... riešeniu problémov okolo funkcie a miesta folklóru v súčasnej kultúre.“²² Ďalšie problémy sa nastolili na konferenciách *Folklór a scéna* (1973) s problematikou folklorizmu a *Folklór a literatúra* (Nitra, 1973) s požiadavkami uplatnenia teórie komuni-

kácie, teórie textu a semiologickej analýzy, ktoré rozširovali metodologický záber folkloristického výskumu.²³ Odrazilo sa to aj vo výskume humoristického rozprávania v 70. a 80. rokoch a vo využívaní iných prístupov – napr. teórie hry alebo metód sociálnej psychológie atď.

Otázkam typov komických hrdinov cez aplikáciu Freudovho psychoanalytického výkladu vtipu a teórie hry E. Berneho a J. Huizingu, ako aj paralelám folklórneho a literárneho spracovania sa venovala Z. Vanovičová v doktorskej práci *Humoristické rozprávanie na Brezovej a literárne dielo Ela Šándora* (1974). To bola jedna línia interpretácie humoristických podaní. Vedľa nej sa rozvíjala na základe teórie textu F. Mika interpretácia folklóru pod vplyvom literárnej vedy. G. Lunterová publikovala štúdiu *K analýze folklórneho textu (na príklade humoristického rozprávania v Bzinciach pod Javorinou)*.²⁴

V roku 1980 vyšla v Tatrane antológia slovenského humoristického rozprávania, zostavená V. Gašparíkovou *Ostrovtipné príbehy i veľké cigánstva a žarty* so štúdiou *O humore a satire v rozprávaní slovenského ľudu*, ktorá je ďalším medzníkom vo vývoji záujmu o tento žáner v ústnej slovesnosti. Autorka v nej obsažne zhŕňa nielen základné archívne rukopisné záznamy a zbierky obsahujúce humoristické texty od 16. storočia, ale mapuje aj zberateľské, upravovateľské a publikačné aktivity, názory, prístupy. „Výber ukážok, ktoré by v priereze zoznamovali so záznamami od konca 18. storočia až po dnešok“, 408 textov určuje podľa medzinárodnej klasifikácie AaTh, podľa katalógu J. Krzyżanowského alebo katalógu Á. Kovács-Maróti. Materiál rozčleňuje do desiatich častí: spoložitie muža a ženy, chýrni figliari, o Cigánovi, šikovnosť a múdrosť víťazí, posmešky medzi lokalitami, o hlúposti, o poverách, o rôznych spoločenských stavoch, o zvieratách, príbehy zo života.

Úlohu folkloristiky autorka v tom období sumarizuje: „Humor sa stáva závažným predmetom vedeckého štúdia i do budúcnosti. Podobne ako pri iných druhoch ľudového umenia ide nám o to, aby sa rozmerné skladby neinterpretovali samy osebe, ale v súvislosti s ich nositeľmi-rozprávačmi, na ktorých sa už nehľadí tak ako kedysi, ale poukazuje sa na ich spätosť s ľudovým kolektívom, s ideovým životom ľudu. Pri takomto chápaní sa objasňuje do väčšej hĺbky spoločenská funkcia podaní a dospieva sa k záveru, že tieto rozprávania predstavujú najživšiu súčasť rozprávačského repertoáru ... Chápanie humoru sa ďalej rozširuje, neskúmajú sa už len jeho tradičné prejavy, ktoré z väčšej časti možno klasifikovať podľa medzinárodného katalógu Aarneho-Thompsona. Bádateľské pole vyplňajú totiž aj iné, tzv. netradičné rozprávania, ku ktorým patrí predovšetkým rozprávanie zo života, nesené často humorným tónom. V tomto rozšírenom záujme sa väčšmi ako kedysi dostáva do popredia štúdium tematiky nedávnej a súčasnej, pričom zvláštnu pozornosť sústreďujú na seba príbehy z obdobia druhej svetovej vojny, najmä z čias Slovenského národného povstania, keď humor predstavoval účinnú zbraň v boji proti nepriateľovi a za lepšiu budúcnosť národa.“²⁵ Zároveň konštatuje: „Nesmieme však zabúdať, že práve humorné podania zostávajú tou zanedbávanou, odstrkávanou popoluškou a že sa

im nevenovala rovnaká zberateľská pozornosť ako iným druhom prozaického folklóru.²⁶ Upozorňuje na lokálne humoristické cykly kocúrkovského typu, na typy komických hrdinov-figliarov, na typové životné situácie, interetnické vzťahy.

V osemdesiatych rokoch sa výskum humoristického rozprávania zameriaval na hlavné projekty rozpracované v NÚSAV – boli to najmä problémy folklorizmu a urbánneho prostredia. Bádania prezentovali problematiku vzťahu folklóru a literatúry aj v súvislosti s humoristickým rozprávaním, napr. V. Gašparíková: *Slovenské humoristické podanie v diele B. Němcovej a P. Dobšínskeho*,²⁷ a tiež vo vzťahu ku scénickému rozprávaniu ľudových rozprávačov, ktorú rozpracovala H. Hlôšková. V štúdiu *K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávačstva* (1982) uvádza do odbornej terminológie tento nový pojem, ktorý rozvádza neskôr a pokúša sa o typológiu rôznych scénických rozprávačov.²⁸ Folkloristika sa pričleňovala k výskumu mestských folklórnych žánrov. J. Darulová publikovala štúdiu *Humor v ľudovom rozprávaní banskoštiavnickej baníckej oblasti*.²⁹

Deväťdesiate roky pokračovali v predchádzajúcich výskumoch. V rámci urbánnych výskumov bola publikovaná štúdia Z. Vanovičovej *K spoločenskej funkcii folklórnych humoristických postáv v meste*.³⁰ V súvislosti s detským folklórom sa humoru venovala napr. štúdia tej istej autorky *Detský folklór medzi ústnou tradíciou a masmédiami*,³¹ ktorá upozornila na bohatý materiál medzižánrového a tematického prepájania vtípu a humoristických podaní u detí, ovplyvňovaných náporom technických médií. Postupne sa záujem folkloristiky zameriaval na problémy orientované na etnoidentifikáciu, mýtizáciu, ale i výskum historických osobností v súčasnom folklóre.

Záujem folkloristiky o stále nedostatočne spracovaný žáner humoristického rozprávania bol, zdá sa, nateraz čiastočne zatlačený do úzadia. Avšak je nevyhnutné, aby vzhľadom na bohatý materiál, pritom veľmi komplikovaný a diferencovaný jav, akým je humoristické rozprávanie v súčasnosti (aktualizované vtipy, politický humor, nonsensové, hádankové, hororové vtipy atď.) výskum naďalej pokračoval. Perspektívy výskumu sú v potrebe spracovať typológiu a katalogizáciu humoristického rozprávania, vtipov, anekdot, zaoberať sa ich frekvenciou, mechanizmami vzniku a šírenia, žánrovými kombináciami, stratégiou rozprávania v rôznych prostrediach, vypracovaním typológie komických hrdinov atď. Pritom sa ukazuje, že katalogizácia je možná jedine cez spracovanie viacerých jednotlivých katalógov, prostredníctvom ktorých bude možné interpretovať zložitý mechanizmus fungovania humoristického umeleckého obrazu v ústnej slovesnosti.

Štúdia bola vypracovaná v rámci grantovej úlohy VEGA „Pramene a dejiny vývinu ústnej slovesnosti na Slovensku“ č. 2/7187/22.

POZNÁMKY

- ¹ Sú známe napr. z MIŠIANIK, J.: *Antológia staršej slovenskej literatúry*. Bratislava 1964, tiež BAJZA J. I.: *Veselé príbehy a výroky*. Bratislava, 1978 a mnohé ďalšie.
- ² LEŠČÁK, M.: Ku kritériám vymedzenia folklórnych žánrov. In: *Folklórne žánre – archívy – katalógy*. Bratislava, 1991, s. 45.
- ³ Typickou „definíciou“ je napríklad, že humoristické a satirické rozprávanie je „v podstate zobrazenie niečoho komického v živote. Humoristický obraz spočíva v zobrazení určitého nepomeru medzi obsahom a formou daného javu, čím sa dosahuje opak toho, ako by sme normálne očakávali. Zobrazenie tohto nepomeru vyvoláva v humoristickej rozprávke pocit neprirodzenosti. Chápeme ho ako niečo smiešne, vyvoláva v nás smiech“ (In: MELICHERČÍK, A.: *Slovenský folklór*. Bratislava, 1959, s. 481); sú „svojrýznym zobrazením života ľudu“ (In: *Slovensko 3, Ľud II. časť*, Bratislava, 1975, s. 1052); „humorne založené podania rôznych žánrov“ (In: *ELKS 1, heslo Humoristické rozprávania*, s. 189); anekdota je „rozprávačská humorná miniatúra“ (*ELKS 1, s. 17*).
- ⁴ LEŠČÁK, M.: K empirickému výskumu kolektívnych estetických noriem. In: *O asimilácii folklórnej a literárnej komunikácie*. Bratislava, 2001, s. 88.
- ⁵ SALNER, P.: *Židia na Slovensku medzi tradíciou a asimiláciou*. Bratislava, 2000, s. 241.
- ⁶ LEŠČÁK, M.: Slovenská folkloristika v rokoch 1945 – 1975. In: *Slovenský národopis 23*, 1975, č. 4, s. 515-545.
- ⁷ Zbierka študentov Slovanského seminára na bratislavskej univerzite pod vedením F. Wollmana – Wollmanov archív sa nachádza v Ústave etnológie SAV a obsahuje asi 2000 textov ústneho prozaického materiálu.
- ⁸ In: *Národopisný sborník. SAVU 9*, 1950, s. 25.
- ⁹ BARABÁŠOVÁ, B.: Príspevok k problematike vzniku nového folklóru na Slovensku. In: *Národopisný sborník 11*, 1952, s. 321-364.
- ¹⁰ MELICHERČÍK, A.: *Slovenský folklór. Chrestomatia*. Bratislava, 1959, s. 482.
- ¹¹ Niektoré príspevky vypracované v bývalom Ústave vedeckého ateizmu boli publikované v 80. rokoch v časopise *Ateizmus*.
- ¹² Pozri štúdiu GAŠPARÍKOVÁ, V.: O humore a satire v rozprávaní slovenského ľudu. In: *Ostrotipné príbehy i veľiké cigánstva a žarty*. Bratislava, 1980, s. 255 a n., kde podrobnejšie zoznamuje so staršími i novšími zbierkami humoristických textov.
- ¹³ In: GAŠPARÍKOVÁ, V.: *Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie*. Bratislava, 1986, s. 27-28. Uvádza typy: Služba o nos, Siatie soli, Krava na streche, Odpílená haluz, Hlupáci sa nemôžu spočítať, Potrestanie raka, Kobylie vajce, Kostol na hrachu, Neverná žena a muž predstierajúci slepotu, Žena-jazyčnica a poklad, Muž hľadá hlúpejších od svojej ženy, Muž v domácnosti, Šikovný zbojník, Unibos, Putujúca mŕtvola – žena v skrini, Muž z neba, Domnelý hrdina, Domnelý hádač, Sluha a manželský trojuholník, Živá socha v kostole.
- ¹⁴ GAŠPARÍKOVÁ, V.: Slovenské humoristické rozprávania a ich medzinárodné vzťahy. In: *Slovenský národopis 19*, 1971, č. 2, s. 221-232.
- ¹⁵ Tamže.
- ¹⁶ Tamže.
- ¹⁷ Tamže, s. 231.
- ¹⁸ GAŠPARÍKOVÁ, V.: *Slovenská ľudová próza*, c. d., s. 90.
- ¹⁹ Tamže, s. 31.
- ²⁰ Tamže, s. 195.
- ²¹ LEŠČÁK, M.: Poznámky k výskumu súčasného stavu folklóru na Slovensku. In: *Slovenský národopis 19*, 1971, č. 2, s. 207-220.
- ²² LEŠČÁK, M.: c. d. v pozn. 6, s. 522, 523.

- ²³ Tamže, s. 536.
- ²⁴ In: Slovenský národopis 22, 1974, s. 77-83.
- ²⁵ GAŠPARÍKOVÁ, V.: c. d. v pozn. 12, s. 266.
- ²⁶ Tamže, s. 268.
- ²⁷ In: Slovenský národopis 28, 1980, s. 423-431.
- ²⁸ HLÔŠKOVÁ, H.: K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávačstva. In: Slovenský národopis 30, 1982, s. 255-267; TÁ ISTÁ: Úrovne a perspektívy tvorivosti rozprávačstva v procesoch folklorizmu. Slovenský národopis 37, 1989, s. 527-532. Charakterizuje tu napr. ľudových rozprávačov Ľuda Zelienku, Elemíra Erbyho, M. Mlsnu, J. Vášáryho atď.
- ²⁹ In: Slovenský národopis 28, 1980, s. 279-285.
- ³⁰ In: Slovenský národopis 1990, s. 253-256.
- ³¹ In: Zborník z 13. Strážnického sympózia Spoločenství dětí a kultura. Strážnice 1997, s. 171-177.

LITERATÚRA

- BACHTIN, M. M.: François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance. Praha, 1975.
- ČAPEK, K.: Marsyas čili na okraj literatury. Praha 1971.
- DARULOVÁ, J.: Humor v ľudovom rozprávaní banskoštiavnickej baníckej oblasti. In: Slovenský národopis 28, 1980, s. 279-285.
- ENCYKLOPÉDIA ľudovej kultúry Slovenska. Bratislava, 1995.
- FOLKLÓRNE žánre – archívy – katalógy. Bratislava, 1991.
- GAŠPARÍKOVÁ, V.: Ostrovtipné príbehy i veľiké cigánstva a žarty. Bratislava, 1980.
- Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie. Bratislava, 1986.
- Počiatky záujmu o ľudové humoristické podania na Slovensku. In: Slovenský národopis 28, 1980, s. 110-126.
- HLÔŠKOVÁ, H.: K otázkam štúdia štylizovaného ľudového rozprávačstva. In: Slovenský národopis 30, 1982, s. 255-267.
- Úrovne a perspektívy tvorivosti rozprávačstva v procesoch folklorizmu. In: Slovenský národopis 37, 1989, s. 527-532.
- LEŠČÁK, M. – SIROVÁTKA, O.: Folklór a folkloristika. Bratislava, 1982.
- LEŠČÁK, M.: Poznámky k výskumu súčasného stavu folklóru na Slovensku. In: Slovenský národopis 19, 1971, 207-219.
- Súčasný stav humoristického rozprávania na Spiši. Kand. diz. práca, 1971.
- Slovenská folkloristika v rokoch 1945 – 1975. In: Slovenský národopis 23, 1975, 515-545.
- LUNTEROVÁ, G.: K analýze folklórneho textu. Na príklade humoristického rozprávania v Bzinciach p. Javorinou. In: Slovenský národopis 22, 1974, s. 77-83.
- MARČOK, V.: O ľudovej próze. Bratislava, 1978.
- MARUNIAK, J. – KOZÁK, V. – BÖHM, S.: Náckove špásy. Martin, 1982.
- MELICHERČÍK, A.: Niektoré stránky súčasnej slovesnej folkloristiky. In: Slovenský národopis 14, 1966, 471-76.
- Slovenský folklór. Bratislava, 1959.
- MIAZDROVÁ, G.: Humoristické rozprávania v Bzinciach p. Javorinou. Dipl. pr., 1973.
- MICHÁLEK, J.: Ústna slovesnosť. Slovensko III., Ľud II., Bratislava, 1975, 104.
- K súčasným problémom slovenskej folkloristiky. In: Slovenský národopis 17, 1969, s. 321-26.
- MIKO, F.: Rozbor folklórneho textu. In: Slovenský národopis 21, 1973, s. 605-612.
- MITALOVÁ, Z.: Súčasný stav ľudovej slovesnosti v okolí Bradla. Dipl. pr., 1969.
- SATKE, A.: Na okraj lidové anekdoty. In: Národop. inf. 1980, č. 2, s. 131-139.
- SIROVÁTKA, O.: Lidové vyprávění na scéně. In: Folklór a scéna. Bratislava, 1973, s. 103-109.
- VANOVIČOVÁ, Z.: Humoristické rozprávanie na Brezovej a literárne dielo Ela Šándora. Dokt. pr., 1974.

Ku vzťahu folklóru a literatúry. In: Slovenský národopis 24, 1976, s. 99-113.

K spoločenskej funkcii folklórnych humoristických postáv v meste. In: Slovenský národopis 1990, s. 253-256.

Deťský folklór medzi tradíciou a masmédiami. In: Spoločenství dětí a kultura. Zb. Strážnice, 1997. ZELIENKA, L.: Ľudové humoristické rozprávanie. Slovenskí chválenkáři. Dipl. pr., 1968.

DIE ENTFALTUNG DES INTERESSES DER SLOWAKISCHEN FOLKLORISTIK ÜBER DIE FORSCHUNG HUMORISTISCHEN ERZÄHLENS IN DER ZWEITEN HÄLFTE DES 20. JAHRHUNDERTS

R e s u m é

Der folkloristische Termin *humoristisches Erzählen* wird verhältnismässig gerade deshalb breit aufgefasst, da es nicht nur einen Genrekreis betrifft, aber ein inhaltlicher Bestandteil mehrerer Folkloregene ist. Gleichzeitig ist diese Überlieferungsart in allen gesellschaftlichen Schichten im Rahmen der Alltagskultur frequentiert. Es tangiert im breiten Kulturkreis der literarischen Aufarbeitung, im Rahmen des Folklorismus Ausnützung auf der Szene, im Fernsehen, im Rundfunk von verschiedenen volkstümlichen Erzählern. Es ist ein Bestandteil der Unterhaltung und Kommunikation kleinerer oder grösserer professioneller, Alters – auch kurzfristiger zufälliger, z.B. transportierender oder wartender Menschengruppierungen. Die thematische Breite des humoristischen Erzählens, Anekdoten, Witze ergreift alle Lebensgebiete und reflektiert sie auf spezifische Weise.

Die slowakische Folkloristik nützte auch bei den Analysen des humoristischen Erzählens viele theoretische Anregungen der schon im Anfang ausgearbeiteten Lach- Karnevalkultur oder Philosophie und Psychologie des Witzes z. B. aus den Arbeiten von S. Freud, H. Bergson, K. Čapek, M. M. Bachtin, L. Röhrich und weiterer. Allgemeinere Gesetzmässigkeiten der Genreentfaltung aufgrund einer Analyse kollektiver ästhetischer Norm suchte Milan Leščák. Eine interessante Analyse der Bedeutung des Humors, Witzes und Anekdote erarbeitete vom ethnologischen Standpunkt paradox kein Folklorist, sondern ein Urbanethnologe Peter Salner. Er fasst den Humor und Witz allgemein als wichtige Quelle der Identitätsformierung auf, da die Kommunität mittels ihnen einerseits ihre Kultur, die Lebensart und die Beziehungen zu den anderen charakterisiert, anderseits der Humor, der sich von Aussen auf die Kommunität bezieht, der sie böseartig oder gutmütig beschreibt oder ihren eigenen Humor paraphrasiert, präsentiert ein zeitgeschichtliches Bild auf sie. Die angeführten Ansichten sind Ausgangspunkt für allgemeinere theoretische Erwägungen, da der Humor in seiner unendlichen lebendigen Anpassung, Aktualisierungsfähigkeit, Reinkarnation eines der bedeutensten Phänomene ist, fähig mentale Bilder spezifischer Art der komischen Metaphore mittels spontaner mündlichen Überlieferung zu übertragen. Das humoristische Erzählen ändert die Wirklichkeit, um uns seine tiefere Kenntnisse zurückzugeben.

Es ist bekannt, dass die zweite Hälfte des 20. Jahrhunderts in der gewesenen Tschechoslowakei mit einem Zeitabschnitt begann, mit dem sie nach dem zweiten Weltkrieg durch die ungünstige politische und gesellschaftliche Entwicklung gekennzeichnet war. In den geplanten Aufgaben kann man in diesem und auch im folgenden Zeitabschnitt bestimmte Wendepunkte finden, die einerseits die verlaufenden Projekte bewerteten, anderseits Impulse zur weiteren Arbeit gaben. Solche „Grenzsteine“ waren z.B. philosophisch-methodologische Seminare, Konferenzen, Bewertungen in der Zeitschrift Slovenský národopis, die Herausgabe bestimmter Publikationen oder Studien, Aufarbeitung von Diplom- und Dissertationsarbeiten.

In der Bewertung des längeren Zeitabschnittes können wir uns an die Konstatierung von M. Leščák lehnen. Ende der vierziger Jahre wurde in der Folkloristik noch die zwischenkriegszeitliche Forschung der Volksprosa fortgesetzt, deren Ergebnisse auf die Dauer in Form des reichen Wollmannarchivs von Texten blieben, die von Studenten des Slawischen Seminars in Bratislava (1928 – 1944) gesammelt wurden. Desgleichen entfaltete sich aussichtsvoll die funktionell-struk-

turalle Methode bei P. G. Bogatyrev und A. Melicherčík, vor allem die Forschung des Trägers der Volkskultur und sozialer Kontexte ihrer Äusserungen. In den 50-er Jahren musste sich jedoch die wissenschaftliche Arbeit auch in der Folkloristik allmählich an die neuen Forderungen anpassen und orientieren, die den Bedürfnissen der marxistischen Methodologie, der kommunistischen Ideologie und Politik unterstellt waren. Mehrere Forscher wurden zur Umformung ihrer Orientierung gelenkt (A. Melicherčík), oder gingen aus politischen Gründen Weg (P. G. Bogatyrev). Erstrangig wurden Aufgaben, die auf die Forschung der Arbeiterklasse und Revolutionstraditionen des Volkes ausgerichtet waren. Die Forschung des humoristischen Erzählens und überhaupt das Interesse dafür trat in den Hintergrund, trotz seines häufigen Vorkommens. Es ist schwer vom Abstand diese Stellung zu bewerten. V. Gašparíková schrieb die Uninteressiertheit des Sammelns der Prüderie gegenüber der häufigen Laszivität des humoristischen Erzählens zu. Jedoch einerseits gestatete die Entfaltung des politischen Witzes und die Angst davon nicht, damit mit der Forschung auf ihn aufmerksam gemacht wurde, andererseits unterdrückte auf bestimmte Weise das Suchen neuer theoretischer und materieller Ausgangspunkte das Interesse für einige bekannte und traditionelle Erscheinungen der mündlichen Überlieferung.

Erst einige Jahre später wurden in der Melicherčík's Chrestomatie nach neuer Auffassung auch traditionellen Genren der mündlichen Überlieferung neue Bedeutungen durch die marxistische Interpretation ihrer inhaltlichen Seite gegeben. Die vereinfachende Erläuterung, gegründet auf die Hervorhebung des Klassenkampfes und sozialer Unterschiede, dauerte leider in der Folkloristischen Interpretation auch im Normalisierungszeitabschnitt und gipfelte in der Forschung zeitgemäss des geforderten „Antiklerikalismus“ in der mündlichen Überlieferung.

In der Anfangszeit der Entfaltung des Interesses der Folkloristik für diesen Genre stand der komparative Zutritt im Vordergrund. V. Gašparíková geht in ihrer retrospektiven Bewertung der Forschung des humoristischen Erzählens im Rahmen der Forschung der Volksprosa im Jahre 1971 aus dem Anschluss der slowakischen Folkloristen an die internationale Kontakte und Aktivitäten hervor. Das Studium des humoristischen Erzählens kam gerade in den 60-er Jahren in den Vordergrund, als in Deutschland, Polen, Ungarn, Rumänien Antologien, Monographien und Kataloge erschienen, die das breitere Interesse für diese Problematik auch in der slowakischen Folkloristik entfachten. Es werden nationale Unterschiedlichkeiten und spezifische Züge des humoristischen Erzählens gesucht.

Die sechziger Jahre, vor allem zweite Hälfte, wo der markante Meilenstein das philosophisch-methodologische Seminar im Jahr 1966 war, das den gegenwärtigen Änderungen in der Folklore gewidmet war, sind eine Zeit der Erweiterung des Interessengebietes der Folkloristik. Seit den sechziger Jahren entwickelte sich die Forschung dieses Genres auf die Forschungsbase des gegenwärtigen Standes der mündlichen Überlieferung, die vor allem in Diplom- und Dissertationsarbeiten aufgezeichnet wurden. Eine der ersten – dierekt auf das humoristische Erzählen gerichtet – war die Diplomarbeit M. Leščák's, die auch die langfristige Forschung der Frequenz des humoristischen Erzählens in drei Lokalitäten der Zips seit dem Jahr 1961 bis 1967 beinhaltet. Er stellte eine Mikroanalyse des gegenwärtigen Standes der Anekdote dar, des humoristischen Märchens, des humoristischen Erzählens aus dem Leben in ihrer latenten und manifesten Gestalt. Diese Thematik wurde in synthetischer Form der Dissertationsarbeit „Der gegenwärtige Stand des humoristischen Erzählens in der Zips“ ausgearbeitet. Eine weitere Diplomarbeit war „Humoristische Volkserzählen. Slowakische Lobredner“, des bekannten volkstümlichen Erzählers Ľ. Zelenka („Onkel von Detva“ genannt), der im Jahr 1968 das Studium an der Philosophischen Fakultät des Komenský Universität in Bratislava beendete. Es ging von seinem Material hervor, dem sog. lobnerischen Erzählen als besonderen Bestandteil des humoristischen Erzählens und führte so in der gegenwärtigen Folklore einen bedeutenden Zyklus mit dem Thema des Übertreibens an, verbunden mit dem Typ „münchhausener“ Märchen. Z. Mital'ová verglich das Material des Zyklus humoristischen Erzählens um die humoristische Gestalt des Onkels Ragan von Brezová pod Bradlom mit seiner literarischen Aufarbeitung von Schriftsteller Elo Šándor.

Nach und nach wurde das Material humoristischen Erzählens auch im Rahmen theoretischer Probleme aufgearbeitet, die in den Projekten des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften gelöst wurden.

Im Jahre 1980 erschien im Verlag Tatran die Antologie des slowakischen humoristischen Erzählens, zusammengestellt von V. Gašpariková „Scharfsinnige Begebenheiten und grosse Lügen und Witze“ mit einer Studie „Über Humor und Satire im Erzählen des slowakischen Volkes“, die ein weiterer Meilenstein in der Entfaltung des Interesses über diesen Genre in der mündlichen Überlieferung ist. Die Autorin fasst nicht nur inhaltlich reich grundsätzliche urkundliche handschriftliche Aufzeichnungen und Sammlungen die humoristische Texte seit dem 16. Jh. in der Slowakei beinhalten zusammen, sondern sie mappiert auch Sammlung-, Appreteur- und Publikationsaktivitäten, wie auch Ansichten und verschiedene Zutritte zur Problematik.

In den achtziger Jahren konzentrierte sich die Forschung des humoristischen Erzählens auf die Hauptprojekte, an denen das Ethnographische Institut arbeitete – das waren vor allem Probleme des Folklorismus und der urbanen Umgebung. Die Forscher präsentierten die Problematik der Beziehung von Folklore und Literatur auch im Zusammenhang mit dem humoristischen Erzählen, sowie auch in Beziehung zum szenischen Erzählen der volkstümlichen Erzähler, die H. Hlôšková aufarbeitete.

In den neunziger Jahren wurden die vorangegangenen Forschungen fortgesetzt. Allmählich konzentrierte sich das Interesse der Folkloristik auf Probleme, die auf die Ethnoidentifikation, Mythisation orientiert waren, aber auch auf die Forschung historischer Persönlichkeiten in der gegenwärtigen Folklore.

Das Interesse der Folkloristik für das ungenügend bearbeitete Genre des humoristischen Erzählens wurde, wie es scheint, gegenwärtig teilweise in den Hintergrund geschoben. Es ist jedoch unausweichlich, dass in Hinsicht auf das reiche Material, dass eine komplizierte und differenzierte Erscheinung, was das humoristische Erzählen ist, die Forschung in Gegenwart (aktualisierte Witze, politischer Humor, Nonsens-, Rätsel- oder Horrorwitze, usw.) nicht fortgesetzt wird. Die Forschungsergebnisse erfordern die Typologie und Katalogisierung des humoristischen Erzählens, Witze und Anekdoten aufzuarbeiten, sich mit ihrer Frequenz, den Mechanismen der Entstehung und Verbreitung zu befassen, weiters mit Genrekombinationen, Strategie des Erzählens in verschiedenen Milieus, Ausarbeitung der Typologie komischer Helden usw. Wobei erwiesen wird, dass die Katalogisierung nur durch Aufarbeitung mehrerer einzelner Kataloge möglich ist, mittels derer es möglich sein wird den komplizierten Mechanismus der Funktionierung des humoristischen künstlerischen Bildes zu interpretieren.